

5. Zaključak

Danas kapital dolazi u zemlje koje podstiču i privlače strane investitore, one koje daju finansijsku koncesiju – poreske olakšice, grantove u gotovini i posebne subvencije, one koje imaju odgovarajuću infrastrukturu i neophodne stručne kadrove, kao i one koje kreiraju osnovu koja će zadovoljavati zahtjeve i očekivanja stranih ulagača. Dakle, strani kapital ide u zemlje koje imaju najpovoljniju investicionu i poslovnu klimu, bez administrativnih barijera, što znači da visina poreskih stopa nije presudna za privlačenje investicija. S obzirom na to da su u Republici Srpskoj jedina komparativna prednost bile niske stope poreza i doprinosa, donošenjem novih zakonskih rješenja „potrošen“ je jedan od osnovnih atributa Republike Srpske u borbi za privlačenje investicija i to kako stranih, tako i domaćih.

Na bazi ovdje predočene analize može se ocjeniti da povećanje poreza na dohodak i doprinosa sa stanovišta mjera ekonomske politike nije opravdano i to iz nekoliko razloga. Kreatori ekonomske politike u Republici Srpskoj posegнули su za merom koja odstupa od dobre prakse većine zemalja koje su kao mjere fiskalne konsolidacije uglavnom koristile prilagođavanje na strani javne potrošnje i/ili kroz povećanje indirektnih poreza (uglavnom PDV i akciza). Na taj način, većina zemalja je očuvala svoju poresku (troškovnu) konkurentnost, a neke od njih su istu i unapredile stvarajući time pozitivne osnove za postkrizni rast i razvoj. Povećanjem fiskalnog opterećenja na zarade Republika Srpska više u tom smislu najkonkurentnija destinacija.

Pored uticaja na konkurentnost, može se opravdano očekivati da će povećanje fiskalnog opterećenja izazvati i druge negativne efekte poput povećanja nezaposlenosti, smanjenja zarada, smanjenja dugoročne stope rasta, povećanja poreske evazije i drugih mjera.

Ne sporeći potrebu za smanjenjem deficita u budžetu možda bi bilo potrebno razmisliti o novim pravcima kreiranja fiskalne politike. S obzirom na to da jedna od mjera može biti i povećanje stope indirektnih poreza, a koja iz poznatih političkih razloga teško da je ostvariva, trebalo bi proučiti iskustva ostalih zemalja. Jedan od pravaca mogao bi biti uvođenje progresivnih stopa poreza na dohodak (ranije spomenut primjer Hrvatske, Njemačke 15-45%, Austrije 23-50%) uz istovremeno uvođenje, odnosno vraćanje neoporezivog cenzusa, koji postoji u mnogim zemljama EU (npr. Njemačka 8.000 EUR/god, Austrija 10.000 EUR/god.); proporcionalne stope poreza na dobit uz moguće poreske olakšice u smislu neplaćanja poreza na reinvestiranu dobit (samo za proizvodna preduzeća).

Sljedeći korak u stabilizaciji i smanjenju budžetskog deficita, a na osnovu detaljnih analiza, trebao bi biti u pravcu efikasnije sistematizacije radnih mjesta u organima državne i lokalne uprave. Dakle, to ne znači da je otpuštanje zaposlenih jedina mjera. Realokacija postojećih kadrova, planiranje budućeg zapošljavanja, smanjenje jaza između plata u javnom i realnom sektoru bi, sasvim izvjesno, dovelo do smanjenja javne potrošnje i potrebe za povećanjem opterećenja realnog sektora. Druga istraživanja su pokazala da postoji još puno prostora za smanjenjem materijalnih troškova (sumnjivi postupci javnih nabavki, neracionalno trošenje kancelarijskog materijala, goriva i sl.)

Ovo su samo neke od mjera koje mogu u značajnoj mjeri pokriti budžetski deficit, uz istovremeno uvažavanje socijalnih kategorija (uvođenje neoporezivog cenzusa) i stimulisanje preduzeća da ulažu u nove investicije (neplaćanje poreza na reinvestiranu dobit).